SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO XXXV (29)
Štev. (Nº) 3

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
22. januarja 1976

Potlačenost

Samo Bog ve, kaj se je bilo zgodilo v glavi in v srcu genialnega nemškega misleca in pesnika Friedricha Nietzscheja (1844—1900), da je zasnoval eno najbolj upornih, brezbožnih in ciničnih filozofij, kar jih pomni zgodovina. Dejanska stvarnost je za filozofijo Nietzscheja en sam nered, brez smisla in vrednote, golo nastajanje, čisti proces brez začetka in konca, večno povračanje. Ker se vse neprestano spreminja, ni mogoče govoriti o resnici, o dobroti, o lepoti. Ti pojmi so samo umetne človeške projekcije na stvari. Vse življenje je le borba za premoč in oblast. V tej borbi zmaga, kdor je močnejši, brezobzirnejši do sebe in do drugih. Tak nadčlovek je tvorec novega reda, ko vsili množici svojo lestvico vrednot. Edini možni red na zemlji je tak od zgoraj, s silo vzpostavljen, človeški, to se pravi, umetni red, kajti naravnega reda ni. V graditvi tega reda obstoji prava politika, ki je najvišja umetnost, ker kleše v žive ljudi same in oblikuje v njih novo kulturo. Vendar ta filozofija ne zavzema vsega Nietzscheja. Stvarna resnica, ki jo je filozof Nietzsche tajil in zasmehoval, je veliko močnejša kot vsaka filozofija, zato se je uveljavila tudi v njegovih spisih, tako rekoč proti piščevim zavestnim zajemom. Nietzsche je napisal v svojih divjih delih celo vrsto sprejemljivih strani, genialnih intuicij, bistrih diagnoz o ljudeh, kulturah, narodih in dobah, iskrenih osebnih izpovedi, ki imajo trajno vrednost in ki se prav malo skladajo z njegovo filozofijo, kadar je naravnost ne izpodbijajo. Človek-Nietzsche je večji, širši in globlji kot Nietzsche filozof.

Nietzscheja imajo mnogi za glavnega inspiratorja Hitlerjevega nacizma in njegovega vsenemškega političnega nasilja. Madžarski marksistični filozof György Lukàcs imenuje Hitlerja izvrševalca Nietzschejeve oporoke in na tej tezi gradi svojo razlago sodobne evropske zgodovine. Toda ta trditev drži le delno. Nacizem je od Nietzscheja prevzel le njegovo zamisel politike in se od njega učil, kako jo izvajati. To je na zunaj potrdil Hitlerjev obisk Nietzschejevega doma l. 1934. V ostalem pa zija med Nietzschejem in nacizmom nepremostljiv prepad. Nietzsche je občudoval Jude in obsojal nacizem. Zanj sta obstajala predvsem dva zares moška, borbena naroda: Rimljani in Judje. V „Narodih in domovinah" je celo predlagal križanje pruskega oficirskega rodu z Judi, da bi se tako izoblikovala resnično gospodujoča kasta, ki bi znala vzpostaviti nov red v Evropi. Nietzsche je bil izrazit antiracist, veliko bolj Evropejec kot Nemec.

Nemci so bili zanj mešanica ras, osvojeno ljudstvo. Poleg tega je Nietzsche brez dvoma eden najostrejših kritikov nemštva. Težko bi našli pisatelja, ki bi tako ostro podčrtoval napake nemškega značaja in nemške kulture. Nemčija je zanj najbolj topa evropska dežela. Nemška kultura je zanj provincialna, nerodna, brez finese in brez elegance. Nemška filozofija je zanj zamudniška in neživljenjska. Nietzsche je imel dva učitelja: filozofa Schopenhauerja in muzika Wagnerja. Z obema je prelomil. Ta prelom je bil še posebno hud z Wagnerjem, kateremu je očital, da je napetoličen, pompozen, teatraličen, tečen, nepristno religiozen in dekadentski. Težko bi si bilo misliti, da bi Nietzsche, ki ni prenesel Wagnerja, mogel prenašati hitlerjanski „kolosalizem" in neprestano, že utrujajoče iskanje učinka in senzacije. Nietzsche ni imel rad Nemcev, kakor jih verjetno tudi ni imel rad Hitler. Ta je ob koncu izgubljene vojne hotel požgati nemško zemljo, da bi sovražnik našel samo puščavo in je dejal, da je narod, ki si ni znal priboriti zmage, vreden, da mu vladajo drugi. Nemštva verjetno tudi ni imel rad Hitlerjev predhodnik, začetnik pruskega imperializma, Friderik Veliki, ki je preziral nemški jezik in nemško kulturo, imel dvor poln Francozov, sam se poslu-ževal francoščine in predlagal, naj se nemškim besedam, ki se trdo končujejo na soglasnik, dodajo samoglasniki o in e, da bodo zvenele bolj blagoglasno. V srcih, katerim vlada gospodovalna strast, je malo mesta za ljubezen.

Marsikdo bi utegnil pripisovati to Nietzschejevo zadržanje do lastnega naroda njegovi uporni naravi, ki se je kazala prav na vseh področjih. Mogoče pa se je zgodilo narobe: da je Nietzschejeva upornost vsaj v neki meri izvirala iz njegove nemogoče vraščenosti v nemštvo, iz dejstva, da se on ni nikdar dobro počutil v nemškem osredju. Da torej ni iskati vzroka tej strahotni upornosti samo v prestrogi protestantovski vzgoji, katere je bil deležen v slovitem zavodu Schulpforta, v gospodovalnem značaju njegove matere vdove in njegove mlajše sestre, ki sta ga hoteli imeti vedno „pod kontrolo," v njegovi bolezni, ki ga je končno pripeljala v blaznico, in nazadnje v njegovem pesimističnem, resnično brezbožnem pogledu na svet, iz katerega je bilo izbrisano vse božje, na katerega je reagiral s svojo filozofijo gospodovanja. Mnoga mesta v Nietzschejevih spisih dajo misliti v tem smislu.

N. pr.: „Nisem dovolj močan za severne dežele: tam zgoraj gospodujejo težke in izumetničene duše, ki se neprestano in z nujo zavarujejo za naprej, kot to delajo bobri. Preživel sem med njimi vso svojo mladost! Ta misel se mi je utrnila nenadoma, ko sem prvič videl v Neaplju, kako prihaja mrak s svojo baržunasto sivino in rdečo zarjo na nebu; začutil sem, kakor da bi me streslo, zasmilil sem se samemu sebi, da sem začel živeti že star, solze so mi zalile oči in imel sem občutek, da sem se rešil v zadnjem trenutku." (Po smrti objavljeni odlomki, jesen 1881, 12 |53|.)

Še bolj jasno pa govori naslednji zapisek: „Vedno so me učili, da moj rod in moje ime izvirata iz družine poljskih plemičev, ki so se imenovali Nietzky in so se izselili iz svoje domovine približno pred sto leti, da bi se rešili verskega preganjanja, ki jim je postalo neznosno: bili so protestanti. Ne bom tajil, da sem bil kot deček ponosen na ta svoj poljski izvor: kar je nemškega v moji krvi, prihaja zgolj s strani moje matere, iz družine Oehler, in s strani matere mojega očeta, iz družine Krause; zdelo se mi je, da sem kljub vsemu ostal v bistvu Poljak. Da je moja zunanjost še vedno tipično poljska, mi je bilo potrjeno ne samo enkrat; v tujini, v Švici in v Italiji so me pogosto ogovarjali kot Poljaka; v Sorrentu, kjer sem prebil eno zimo, sem bil za ljudi „il polacco"; še posebej pa neko poletje, ko sem se mudil v Mariánskih Láznih, sem bil naravnost prisiljen imeti pred očmi svoje poljsko poreklo. Poljski gostje so se mi približevali, me pozdravljali v svojem jeziku in me jemali za enega njih. Neki Poljak, kateremu sem zanikal, da imam kaj opraviti s Poljsko, rekoč, da sem švicar, me je nekaj časa z žalostjo nepremično gledal ter mi nato dejal: „Še je videti staro raso, a srce, sam Bog ve, kam se je zgubilo." Mali zvezek mazurk, ki sem jih skomponiral kot deček, je imel naslov: „V spomin naših prednikov" — in zares, v mnogih sodbah in predsodkih sem se jih spominjal. Poljaki so bili zame, med slovanskimi narodi, najbolj nadarjeni in viteški in slovanska nadarjenost se mi je zdela večja kot nemška, še več: včasih sem mislil, da so Nemci vstopili v vrsto nadarjenih narodov zaradi močne primesi slovanske krvi. Všeč mi je bilo misliti na pravice poljskega plemiča, ki je smel s svojim navadnim vetom razveljaviti odlok parlamenta; in Poljak Kopernik je v mojih očeh uveljavil to pravico na najbolj vzvišen in vreden način: proti odloku in razvidnosti vseh drugih ljudi. Neobrzdanost in politična šibkost Poljakov, kakor tudi njihove nezmernosti, so bile zame bolj dokazi njihovega talenta kakor pa nasprotno. Pri Chopinu mi je bilo še posebej všeč, da se je v muziki osvobodil nemških vplivov: nagnenja do surovosti, mračnosti, malomeščanskosti, neokretnosti in nadutosti; ugajala mi je njegova lepota in plemenitost duha, in še prav posebej aristokratsko veselje, razposajenost in blesk duše. Prav tako južni žar in globina čustva še nista našla izraza v muziki pred njim. Vpričo njega je bil zame polbarbar celo Beethoven, velik duh, ki je bil slabo formiran, tako da se ni naučil razlikovati vzvišenosti od pustolovstva, pristnosti od malote in plehkobe." (Po smrti objavljeni odlomki, poletje 1882; 22 |2|.)

Navedena odlomka sta sama dovolj zgovorna. Tu je jasno, da gre za potlačenost, za neko nenavadno včlenjenost v kulturno osredje, v katerem so osvajanje, gospodovanje in „a priori" od nekdaj imeli veliko veljavo. Nietzschejeva zavestna filozofija je razvila do zadnjih skrajnosti to nemško kulturno komponento, njegova dejanska narava pa je ni prenesla.

Ko tako govorimo o potlačenosti in njenih posledicah, nam misel nehoté uhaja na Koroško, kjer je germanska osvajalnost v pičlem stoletju naredila iz popolnoma slovenske dežele pretežno nemško govoreče ozemlje. Koliko uničenih značajev in razdvojenih osebnosti! Koliko intimnih tragedij, ki se vlečejo iz roda v rod! Verjetno nič manjših od Nietzschejeve.

— rnr —

Mogočno zborovanje beneških Slovencev

V torek 6. januarja, na praznik svetih Treh kraljev je bilo v Čedadu že tradicionalno srečanje izseljencev iz Beneške Slovenije. Prireditev je doživela izreden uspeh in se spremenila v pravo mogočno zborovanje. K temu je pripomoglo mnogo činiteljev.

Najprej izredna udeležba: prostorna dvorana „Ristori" je bila nabito polna, to se pravi, v njej je bilo nad 800 ljudi in še mnogi so morali ostati zunaj, ker ni bilo več prostora. Nato izjave govornikov, ki so vsi priznavali obstoj slovenske manjšine v videmski pokrajini ter pozivali, da se dajo tem ljudem pravice, ki jim pritičejo. Potem uspešen nastop dveh zborov „Beneški brati" in „Nadiški puobi" in končno veselo presenečenje dneva: prvi nastop beneške dramske skupine z „Beneško ojcetjo".

Poleg izseljencev, ki se vsako leto za božične praznike vračajo v svoj rojstni kraj in številnih domačinov iz vseh beneških občin so se udeležili prireditve beneški župani z občinskimi svetovalci, predstavniki dežele, videmske pokrajine ter zastopniki slovenskega političnega in kulturnega življenja tostran in onstran meje. Slovensko skupnost sta zastopala deželni svetovalec dr. Drago Štoka in občinska svetovalka iz Doberdoba Marija Ferletič.

Značilen za novo miselnost je bil govor predsednika deželnega sveta Arnalda Pitonija. Med drugim je dejal:

„Delamo na to, da se ne bi več čutili tujci na svoji zemlji in da se ne bi uničilo, kar je še jezika in kulture ostalo slovenskemu prebivalstvu v videmski pokrajini. Vse to dokazuje, da dolgoletni psihološki pritisk na vas ni rodil sadov in da trka vaš protest na zavest svobodnih in demokratičnih ljudi naše dežele. Država je že predolgo časa vaš dolžnik. Preveč let vas skorajda obtožujejo samo zaradi tega, ker branite dokaze o svoji bitnosti. Deželni svet že dalj časa spremlja vaše težave. Hodimo po poti k priznanju vaših pravic kot deželanov in Slovencev na Videmskem. To je vaša zasluga, sad vašega poguma, potrpežljive in dostojanstvene dejavnosti. Nadaljevati moramo po tej poti ter premagovati predsodke in nasprotovanja. Vedite, da so na vaši strani vsi demokrati dežele Furlanija-Julijska krajina in naša deželna skupščina."

Govorili so še pokrajinski svetovalec prof. Pavel Petricig, predsednik Zveze emigrantov iz Beneške Slovenije Luciano Feletig, pokrajinski svetovalec Giuseppe Chiabudini ter čedadski župan Dal Basso.

Višek vse prireditve pa je bila izvirna priredba „Beneške ojceti," ki jo je režiral član SSG iz Trsta Adrijan Rustja ,besedilo pa napisal v domačem narečju Izidor Predan. Bil je to res izreden kulturni dogodek, ki je odkril presenetljive sposobnosti nastopajočih igralcev. Nastopili so s toliko sproščenostjo in gotovostjo, da skoro ni bilo moč verjeti, da nastopajo prvič in da so amaterji.

V glavni vlogi kmeta in oštirja je blestel Izidor Predan, skoro nič pa niso zaostajali drugi nastopajoči. Kot svatje na ženitnini so sodelovali pevci zbora „Rečan". Silno učinkovita je bila dekoracija, ki jo je pripravil Aldo Clodig ter kostumi, zamisel Rosine Zufferli.

S to igrico bo sedaj ta mlada dramska skupina obiskala naše odre v Benečiji, na Goriškem in Tržaškem. Pojoča beseda, pristnost izražanja in mikavna ženitovanjska zgodba s srečnim koncem s harmoniko in svati bo nudila gledalcem tisto zadoščenje, ki nam ga žal poklicna gledališča dostikrat ne znajo več dati.

Od prvega emigrantskega dneva v Čedadu leta 1964 nas ločuje komaj dvanajst let. Pri tem kakšna razlika! Tedaj je bilo prisotnih nekaj desetin izseljencev, katerim je zapel pevski zbor iz Dola-Poljan. Letos pa nad tisoč oseb, ki so prisotvovale docela samostojnemu programu naših beneških rojakov.

ZANIMIVA REPORTAŽA

Božič v Sloveniji

Večkrat smo v našem listu že poročali, kako praznujejo Sveti večer in božič v Sloveniji. Marsikatero zanimivo ugotovitev se ob tem lahko naredili naši bralci o razmerah doma. Tudi letos prinašamo sliko slovenskega božiča, tako kot jo je v „Družini" napisal članka zj.

Tisti dan pred božičem sem hodil po ljubljanskih ulicah. Smreke, smrečice, osmrečje! Ljudje so hiteli, pohitevali. Vsem se je zelo mudilo. Kamor si pogledal: eni so imeli smrekice zavite v polivnil, pa vendarle je iz njega štrlel vršiček, drugi so jih tiščali pod roko, avtomobilom je štrlelo iz prtljažnika ali pa so jih vozniki pritrdili na prtljažniku vrh avtomobila. Po ljubljanskih ulicah je dihalo v znamenju božiča.

Predvsem folklora? Najbrž še kaj več. Ljubljanske spovednice so bile oblegane. Včasih je po osem Frančiškovih sinov ure in ure presedalo v spovednicah. Oče Viktor je imel kar pri sebi v spovednici črno kavo, da se je od časa do časa osvežil; lažje je poslušal, odpuščal, delili odvezo, dajal pokoro. Demšar pri Svetem Petru, ta dobrodušni in nezamenljiv dobrotnik tisočih Ljubljančanov, je spovedoval, bodril, odpuščal, delil skromno pokoro — lasje so mu izpadali v tistih dneh, se je pošalil, ne od skrbi, temveč od sreče, da je lahko mnogim delil resnični mir.

Oče Damijan, kapucin, se nasmehne: Ljudje so mi v tistih dneh izpraznili vse zaloge kadila (v Štepanji vasi in na Bizoviku ljudje na sveti večer kadijo ‚okrog ogla'). Gospa na Žalah pravi: V bližini božičnih praznikov, posebno na sveti večer so ljudje kar v procesijah romali kar tja v polnoč na grobove svojcev. Mizarski pomočnik Slavc: Na sveti večer sem nesel na tetin grob smreko; svojim očem nisem mogel verjeti, na žalah je mrgolelo ljudi kot za vse svete: prižigali so lučke, postavljali smrekce.

Prevešanje v praznik

Z vso skrbnostjo so urejene jaslice po ljubljanskih cerkvah. Ob večerih pred praznikom so povsod bile devetdnevnice kot duhovna priprava. Ponekod je mladina prihajala na te večere, da si imel vtis šmarničnih večerov. Otroci so zbirali dobra dela, trnovski otroci so zavzeto ob tem pripravljali še doma mini-jaslice, ki jih bodo po božiču prinesli v veroučno dvorano na razstavo.

Tudi doma mora biti za božični večer prijetno in v pravem duhu. Ti družinski večeri so predpogoj doživetja v cerkvi, pravi mladi mož, oče dveh otrok. Če ga doma ne doživiš, ga boš težko doživel v cerkvi. Pri njih je vsa družina šla okrog hiše, blagoslovili so jo, molili. Tudi v Ljubljani so prenekatere družine, ki so molile na ta večer vse tri dele rožnega venca. Iz pošolske skupine pravi kaplanu dekle: Ob osmih natančno moram biti doma, ker bomo začeli doma sveti večer z molitvijo rožnega venca. To bo prvi sveti večer v novi hiši! Oče sicer ne hodi v cerkev, vendar družine ne moti pri praznovanju božiča. Brali so iz svetega pisma, potem so otroci sami spontano povedali prošnje za vse potrebe, namesto očeta je mati šla z družino okrog hiše in jo blagoslovila.

Neposredno pred polnočnico so v nekaterih ljubljanskih cerkvah mladinska veroučna občestva priredila spored pesmi, recitalov, meditacij, ob spremljavi citer, violine, orgel. Tudi študentje na Rožniku so pripravili poseben prolog k polnočnici: revolt skomercializirani družbi, svetu nasilja in krivic s klicajem ljubezni, ki jo prinaša Rojeni.

Ko tema doseže vrh

Polnočna Ljubljana je navadno mrtva, takrat je bila pokonci, razsvetljena od Šentvida do Rudnika, od Dolgega mosta do Črnuč. Polnočnica je ljudem vsajena. Oče kapucin mi je povedal o mladih zakoncih, s katerimi se je srečal po polnočnici. Povedala sta mu: že drugič sva pri maši nocoj. Bila sva že v centru ob devetih, pa se nama je zdelo nekam vsakdanje — tiste ‚polnočnice' nisva doživela. Šele sedaj lahko rečeva: bila sva pri polnočnici, praznujeva božič! — Brez polnočnice pač ni božiča (župnik Golob). — Prav polnočnica ima globok smisel. Že stari grški cerkveni očetje so poudarjali, da Kristus pride sredi človeške noči, ko tema doseže vrh, ko se človek natančno zave, da si sam ne more pomagati in vsemu temu ustreza človekovo hotenje, da sredi noči praznuje Kristusovo rojstvo (dr. Rode).

Kdo od vas hoče biti le trs, nem in tih, medtem ko vse okrog vas prepeva (Gibran). Eksotična polnoč, ko se je v vseh ljubljanskih cerkvah razlegalo

Nad. na 2. str.

Declaración de la Santa Sede sobre ética sexual

La Congregación para la Doctrina de la Fe ha emitido una Declaración sobre algunas cuestiones de ética sexual, por encargo de Paulo VI, y con la firma del prefecto de dicho dicasterio, cardenal Franjo Seper. Señala el documento que la Iglesia, ante la confusión de ideas sobre la sexualidad, no puede permanecer indiferente ante una cuestión de tanta imoprtancia para la vida personal de los cristianos y para la vida social de nuestro tiempo.

La Iglesia, en todas las épocas, ha atribuido constantemente a cierto número de preceptos de la ley natural, un valor absoluto e inmutable, doctrina que se aplica a la ética sexual puesto que se refiere a valores fundamentales de la vida humana. En este documento vuelve a repetir la doctrina, que siempre ha enseñado sin la menor duda, y que hoj se ve impugnada por corrientes que desconocen la verdadera naturaleza y dignidad del ser humano.

Recuerda el documento que la virtud de la castidad no se reduce a evitar las faltas indicadas, sino a observar la pureza de corazón conforme al estado de cada uno.

AFRIŠKA ČRNO-BELA ŠAHOVNICA

IGRALCI: MOSKVA, WASHINGTON, PEKING

Najvažnejši dogodek v svetovni politiki je minuli teden bilo zasedanje Organizacije afriške enotnosti (OAU) v abesinski prestolnici Addis Abebi, ki se ga je udeležilo 46 afriških držav in na katerem so razpravljali o politično-družbenem razvoju v bivši portugalski afriški koloniji Angoli.

Kakor je znano, se tam za oblast borijo od sovjetov podpirano marksistično gibanje MPLA (po naše bi rekli partizani) ter od Južne Afrike, ZDA in nekaterih afriških držav podpirani gibanji FNLA in UNITA. V boj v vrste MPLA je poslal nad 7.000 vojakov tudi kubanski komunistični diktator Castro. V Angoli gre za pridobitev postojanke Moskvi, Pekingu in Washingtonu.

Na zasedanju v Addis Abebi so afriške države nameravale reševati angolski problem s sprejetjem revolucije, po kateri bi pozvale vse tuje sile, ki so vmešane v angolsko državljansko vojno, na takojšen umik iz Angole. Predloženi sta bili dve resoluciji: ena je predlagala priznanje MPLA za zakonito oblast v Angoli, druga, naj se iz bojujočih se gibanj sestavi koalicijska vlada, nakar naj se Angolčani na volitvah odločijo, kakšen družbeni sistem hočejo imeti.

Za prvo resolucijo je glasovalo 22 udeležencev zasedanja, za drugo ravno toliko. Uganda, katere predsednik Amin je trenutno tudi predsednik OAU ter Abesinja, sta se glasovanja vzdržali.

Po štirih dneh debat niso prišli do rešitve, ker nobena resolucija ni dobila večine. Rezultat je bilo kratko sporočilo, da so „odločili zaključiti vrhunski sestanek."

Prvi izredni vrhunski sestanek OAU se je končal brez rezultata. Afriške države se niso mogle odločiti niti za tisti del druge resolucije, ki predlaga ustavitev sovražnosti, se pravi konec prelivanja krvi. Tiste države, ki so glasovale za prvo resolucijo, so odkrito dokazale, da so tako močno pod vplivom Moskve, da ne odločajo po lastni razsodnosti.

Kljub sestavku brez rezultata opazovalci ugotavljajo, da je bil koristen za svobodni svet, ker je precej jasno opredelil trenutno stanje na afriškem kontinentu. Svobodni Zahod sestanek smatra za politično zmago nad Moskvo in Kubo, ker Kremelj ni dosegel, da bi večina afriških držav priznala MPLA za zakonito oblast v Angoli. Črni kontinent je tokrat pokazal, da je v političnem pogledu prava črno-bela šahovnica, na kateri pa v glavnem igrata Moskva in Washington, katerima zdaj enemu zdaj drugemu prišepetava Peking.

AMERIŠKI ZUNANJI MINISTER KISSINGER je odpotoval za tri dni v Moskvo, da bi „končal dogovor o sovjeti o omejitvi strateškega atomskega orožja." Pogajanja med ZDA in ZSSR se v tem pogledu vlečejo že nad štiri leta.

SOVJETSKA POLICIJA je Nobelovemu nagrajencu fiziku Saharovu praktično onemogočila bivanje v Moskvi. Ko se je Saharov pred nekaj dnevi odselil iz stanovanja svoje tašče v stanovanje svoje žene, ki se mudi v Švici, se je, kakor to morajo delati vsi sovjetski državljani, moral izpisati iz seznama stanovalcev na bližnji policijski postaji. Na policijski postaji kamor spada ženino stanovanje, v katerega se je hotel sedaj vseliti, pa so mu povedali, da ga „ne morejo vpisati, ker sosedi nočejo, da bi stanoval v tem okolišu." Saharov je tako ostal na cesti in se brez registracije stanovanja tudi ne sme več kot po tri ure na dan zadrževati v Moskvi." Sedaj samo čaka, kdaj ga bodo zaprli," je izjavila njegova žena časnikarjem v Švici.

Kam s 35.000 milijoni dolarjev

Arabske in druge petrolejske države bodo predvidoma tudi letos imele od prodaje petroleja nad 35.000 milijonov dolarjev previška, prav toliko, kakor lansko leto.

Lansko leto s to ogromno vsoto petrodolarjev skoro niso vedele, kaj početi. Ves svet, zlasti tkim. tretji svet, je pričakoval, da bodo petrolejske države previšek petrodolarjev vsaj deloma delile razvijajočim se državam, a je bilo hitro razvidno, da vedno velja: kdor ima veliko, hoče imeti več.

Večina petrodolarskega previška se je nabralo v najmočnejši petrolejski državi Saudijevi Arabiji, dalje v Kuwaitu in drugih arabskih petrolejskih državicah ob perzijskem zalivu. Vse te so lansko leto nalagale petrodolarje v dolgoročne vloge v zahodnoevropske industrijske države ter v ZDA in Kanado, medtem ko so razvijajoče države pustile vnemar.

Nekatere petrolejske države, se pravi manjšina njih, je vložila nekaj milijard dolarjev v elektrocentrale in druge velike gradnje v Afriki in Aziji, medtem ko je n. pr. Iran praktično vse petrodolarje samo posojal v tujini, da je z obrestmi kril svoj domači industrijski razvoj.

Nad polovico celotnega lanskega previška petrodolarjev pa je „plavala" brez slehernega določenega namena po zahodnoevropskem in severnoameriškem finančnem trgu v obliki kratkoročnih vlog.

Komaj ena četrtina petrodolarskega previška je bila oddana v pomoč razvijajočim se državam.

Podoben razvoj pričakujejo opazovalci za letos, tako da je kazno, da so človekoljubni nameni pri starih in novih bogatih državah na zadnjem mestu.

MOSKVA bi se na vsak način hotela znebiti sleherne propagande proti svojemu komunističnemu sistemu. Zato je znova pritisnila na Zahodno Nemčijo, naj zapre Radio Liberty in Radio Free Europe, ki ju oba financirajo ZDA in ki v glavnem oddajata v dežele za železno zaveso. Obe radijski postaji je napadla tudi sovjetska Pravda z dolgim člankom, v katerem trdi, da „delovanje teh radijskih postaj krši mednarodni zakon, listino ZN, zahodnoevropsko ustavo in določila helsinške konference o evropski varnosti."

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Politični položaj v Argentini se je zadnje dni močno zapletel. Nove ali obnovljene struje so prišle na površje in razdelile bojišče v dva tabora: eden zagovarja sedanjo sestavo vlade, drugi pa jo ostro napada. Oboji pa se pripravljajo na končni spopad. Nagrada zmagovalcu bo oblast za daljšo ali krajšo dobo.

Zadnje spremembe v vladi, ki jih je pretekli teden izvedla predsednica države, gospa Peronova, so namreč obnovile napetost med vlado in opozicijo po eni strani, še bolj pa med vlado in sindikalnimi vodji. Kdor vsaj malo pozna argentinsko politiko, dobro ve, da ni povsem prazna trditev nekaterih liberalnih skupin, da vlada v državi diktatura proletariata. Zato ni čudno, da so sindikalni vodje takoj nastopili proti novim ministrom, katerih imenovanje je bilo izvedeno brez njihove vednosti in proti njihovi volji.

Spremembo v vladi so politični opazovalci pričakovali že nekaj časa. Zato ni bilo večjega presenečenja, ko je predsednica enostavno odslovila štiri pa je bilo toliko večje ob imenovanju njihovih naslednikov. Zlasti dva (notministre dotedanje vlade. Presenečenje ranji minister dr. Ares, in minister za pravosodje, dr. Deheza), so obtoženi simpatij s pobeglim bivšim ministrom Lopez Rego. Ta imenovanja naj bi namreč nasvetoval predsednici narodni poslanec, bivši začasni predsednik države in bivši predsednik poslanske zbornice Raul Lastiri.

Dejstvo, da je gospa predsednica znova pod vplivom tkim. lopezregizma, je globoko pretresel temelje političnega sindikalizma. Ne smemo pozabiti, da je nekdaj skoro vsemogoča skupina Lopez Rege izgubila svoj položaj v glavnem zaradi nasprotja gremialistov. Morebiten povratek te skupine, ki se kaže v imenovanju novih ministrov, predstavlja za sindikaliste nevarnost, ki jo je treba takoj odstraniti. Več dni trajajoče plenarno zasedanje gremialistov je pripeljalo do načrta, kako voditi boj. Ni izključno, da bi bili sindikalisti pripravljeni poseči po svojem najmočnejšem orožju: delavski stavki. Prilike za to jim ne manjka. Že pretekli petek 16. t. m. bi moral gospodarski minister dr. Cafiero objaviti višino povišic delavskih plač. Do tega ni prišlo prav zaradi omenjenih sprememb v vladi, čeprav so se za višino že dogovorili. V takem položaju sindikalisti niso pripravljeni podpisati nobene povišice, kajti pod vidikom boja za delavske interese (povišice) lahko dosežejo z lahkoto svoje politične cilje. Tega sami niti ne zanikajo, pač razlagajo politično dejavnost kot eno bistvenih funkcij organiziranega delavstva.

Da imajo sindikalisti v svojem boju proti „lopezregizmu" mnogo izgledov za uspeh, je logično, zlasti v sedanjih okoliščinah, ko lahko postavijo kot pretvezo delavske povišice. Enak primer se je dogodil lanskega maja, in je potem pripeljal do odstranitve samega Lopez Rege in njegove ekipe. Tudi sedaj ima gremializem še svoje ljudi v vladi, ki mu v samem kabinetu lajšajo delo. To velja zlasti za delavskega ministra (Ruckauf) in za gospodarskega ministra (dr. Cafiero), čeprav se je ob vladnih spremembah govorilo, da bosta morala tudi onadva odstopiti.

Ta nenaden spopad ob vladnih spremembah pa je začasno potisnil v ozadje druge politične probleme, tako npr. vprašanje intervencije v provinci Buenos Aires in Santa Fe. Novi notranji minister dr. Ares je izjavil, da je on proti vsaki intervenciji. Osebnost buenosaireškega guvernerja Calabroja pa je zaenkrat izgubila ves prizvok upornosti in ga tisti, ki so ga še do nedavnega napadali, danes iščejo kot možnega (in močnega) zaveznika. To tako sindikalisti kot novi vladni strategi.

Določen razplet bodočih dogodkov seveda ni nikomur znan. Ugibanja se sučejo le okoli glavnih potez. Končni rezultat tudi ni popolnoma jasen, kljub sindikalni nadmoči. Je pa jasno, da vsi ti dogodki in notranji boji vodijo v vedno večjo atomizacijo peronizma. Ločitev na dve ali več skupin, ki razen izvora ne bodo imele nobenega skupnega imenovalca, je skoro neizogibna.

Nad. s 1. str.

ZANIMIVA REPORTAŽA

ubrano petje božičnih pesmi. Na Rakovniku je ubrano petje cerkvenega zbora spremljal orkester. Pri svetem Petru je v temi vsa cerkev natančno opolnoči zapela vse tri kitice pesmi Sveta noč, blažena noč, potem so zažarele luči, odprl se je pogled na panoramo somaševalcev s škofom Leničem na čelu, ob številni asistenci. Drugod so se poskušali z vseljudskim prepevanjem božičnih pesmi. Kajpada, ni šlo povsod uglajeno; na Taboru je vsa cerkev sodelovala pri petju, kar je vsem dajalo občutje skupnega evharističnega slavja. Tu in tam pa so bili ljudje razočarani: odpovedovalo je petje — tudi tistim na cerkvenih korih, kar je dajalo občutje vsakdanjega in monotonega. V koprski stolnici pa je bila nepričakovano lepo izvedena maša Štefana Kovača (Ščeka).

Ustvarjalni odblesk z družbene Ulice

Kakšnemu ljubljanskemu župniku je ob bližajoči se polnočnici spet lezel strah v kosti, kaj bo, kaj bo, če se bo spet pojavila kakšna banda razgrajačev in bo zaropotalo kaj tam zadaj v kakšni spovednici ali pa pod korom. Polnočnica je priložnost za vsakoletna razgrajanja med polnočnim slavjem v brk tistim, ki jim je ta praznik dragocen. Iz teh razlogov je stolniški župnik uvedel nadškofovo ‚polnočnico' že ob devetih, v Mariboru pa so v večini cerkva polnočnico iz istih razlogov sploh ukinili. Letos v ljubljanskih cerkvah nemirov ni bilo. Le nekaj nepomembnih ‚izgredov'. V stolnici sta se pri suhi polnočni maši dva mlada nekaj onegavila z eno flašo, okajena seveda; nekaj sta pogodrnjala, potem pa sta se vsedla v zadnjo klop in dremavo spremljala dogajanje tam spredaj, kjer se je zanju v blesku sveč in svečanih oblek nekaj onegavilo. Proti koncu tistega dogajanja spredaj je opotekavi debeluško zavpil: Dva tisoč let ponavljajo iste pravljice. Moškemu srednjih let je šlo na jetra tisto občinstvo opolnoči, ki skupaj ni zmoglo očenaša, nikar še drugih molitev. Zapičil se je v očeta Revna, ki je čakal na spovedance: Kaj vendar hodijo taki v svetišče, ko pa ne znajo odgovarjati pri maši...

Dva opijanjena para sta v Štepanji vasi zadaj pod korom osredinjala svoje praznovanje polnočnice s strastnim objemanjem in poljubovanjem; nekaj na svoj način, se je pomiril oče kapucin, ki ju je tu in tam pomeril z očesom.

zj

Argentinski teroristi si želijo vojaško diktaturo

Bližnji cilj argentinskih komunističnih gverilcev je po mnenju opazovalcev: izzvati vojaški udar. Tik pred božičem so se temu cilju nevarno približali.. že večkrat prej je kazalo, kakor da bomo spet videli tanke na buenosaireških ulicah in mnogo Argentincev še vedno misli — ali upa —, da se bodo generali prej ali slej čutili prisiljeni prevzeti oblast.

Teroristi so pripravljeni prenesti najbolj krvave žrtve, samo da bi pospešili vojaške operacije proti sebi. Vodje teroristov, ki sedijo v varnem zaledju, povsem dobro vedo, da nimajo nobenih možnosti potolči argentinskih oboroženih sil z orožjem. A so kljub temu pripravljeni žrtvovati življenje zadnjega koristnega budala — svoje življenje nasprotno skrbno varujejo —, da bi vojaški udar izzvali. Toda, ko bodo argentinske oborožene sile uničile zadnjega marksističnega terorista, ali bo potem tak vojaški uspeh pomenil konec upov marksistične levice? Nikakor ne. Oborožene sile se bodo v takem primeru znašle pred skušnjavo, kakor nikdar prej, storiti korak, ki bi sprevrgel taktično zmago v strateški poraz.

Oboroženim silam bo, če ne bodo pazljive, po vojaškem porazu teroristov zelo težko mirno počivati na lavorikah. Nekateri med njimi bodo morda menili, da je končno prišel trenutek, ko bo treba nastopiti proti ljudem, ki so resnični, intelektualni avtorji prevratnosti in terorizma: nekateri politiki, časnikarji, pisatelji, poleg njih pa še skupina delavskih agitatorjev, katerim se je ponekod že posrečilo organizirati prave sovjete po argentinskih tovarnah.

V sociološkem smislu imajo ti člani oboroženih sil prav, kajti, če ne bi marksistični izobraženci, zlasti tik pred in po Camporovem skoku na oblast, s tako silo navalili na Argentino, bi bilo mnogo manj Argentincev, ki bi bili tako pritegnjeni v apokaliptične fantazije marksizma, da sedaj tvegajo svoja življenja zanje.

Toda vsakršen vojaški udar bi neizogibno potisnil oborožene sile v odkrito konfrontacijo z velikim številom prebivalstva, tudi če bi izvedli kampanjo, ki bi zajela številne korumpirane in nemoralne javne uslužbence, o katerih že sedaj toliko slišimo iz ust generalov in drugih visokih častnikov,

Zato je cilj teroristov potisniti razvoj tako daleč, da bi v predsedniški palači na Majskem trgu v Buenos Airesu sedela vojaška vlada. ERP je poskušal potisniti argentinske oborožene sile v akcijo vse od tistega trenutka dalje, ko je postalo jasno, da gral. Lanusse resno misli na upeljavo ustavnosti, Montoneros pa delajo isto vse od trenutka dalje, ko so ugotovili, da se jim ni posrečilo zajeti peronistično gibanje na znotraj.

Doslej se je argentinskim oboroženim silam posrečilo ohraniti hladno kri, toda vedno več aktivnih in upokojenih visokih častnikov javno izpoveduje svoje nezadovoljstvo nad nesposobnostjo sedanje vlade. Mnogi so tudi pod močnim vplivom nekaterih civilistov, ki neprestano trdijo, da „je treba nekaj storiti," da se bo ustavil razkroj argentinske družbe. In, kar je še bolj nevarno: mnogi menijo, da je vojaški udar neizoiben in da bo do njega prišlo v tistem trenutku, ko bo kristalno čisto jasno, da je vlada odpovedala.

Za tiste, ki menijo, da je dolžnost oboroženih sil kar podariti deželi učinkovito vlado, bi bilo prav, da se spomnijo na leto 1955. Ko so oborožene sile pometle s takratnim korumpiranim in kaotičnim peronističnim režimom, jih je skoro vsa javnost podpirala. Toda to ljudsko navdušenje za oborožene sile se je kaj hitro razblinilo. Dejansko je tisti državni udar, kakor danes vidimo, že postavil temelje za poznejšo vrnitev peronizma. Podoben udar bi lahko pomenil ponovitev take argentinske drame v prihodnjem desetletju.

Hudo je patriotičnim in za deželo iskreno zavzetim državljanom gledati, kako jim država propada, toda alternativa je še veliko bolj pogubonosna. Vse kaže, da bo Argentina morala še dolgo prenašati vlade, ki izgledajo na prvi pogled kot rešiteljice, ki pa so hitro zavržene, ker ne morejo najti, še manj dati, zaželjenih rezultatov. Ni nobenega dokaza za to, da bi vojaška vlada lahko kaj več in hitreje rešila položaj kakor civilna. Toda, marksističnim teroristom bi bili veliko lažje tolči po vojaški diktaturi, kakor po demokratsko izvoljeni še tako slabi civilni upravi.

Edino upanje marksističnih teroristov, da bi iz svojega vojaškega poraza rešili politično zmago, je, poriniti klin sovraštva med oborožene sile in prebivalstvo, in zato ščuvati na vojaški udar. Oborožene sile jim tega nikdar ne smejo dopustiti.

Ob nedavni žepni vstaji dela argentinskih letalskih sil je v argentinskih oboroženih silah prevladal razum nad nagonom — v veliko žalost argentinke marksistične gverile.

T. Debeljak 3

Nekaj novejših knjig in publikacij

DVE KNJIGI IZ METAFIZIKE

Miha Žužek: Četrta dimenzija

Zdi se mi, da je vse premalo vzbudila pozornost knjiga Četrta dimenzija, ki jo je spisal *Miha Žužek* DJ in je izšla v Ljubljani v Založbi Župnijskega urada v Dravljah (jezuitski zavod) l. 1974. (Str. 160). V podnaslovu nosi oznako „povest iz metafizike", in se avtor v predgovoru opravičuje, da ne piše leposlovne povesti; da pri pisanju ne izhaja iz življenja, ampak ustvarja iz ideje; da je bila najprej misel, ki jo je nato pisec literarno odeval v zgodbo, da bi vzbudila v bravcu „srhljivo skrivnost bivanja — tremendum mysterium entis". Človek živi v svetu „z globine pod seboj in višine nad seboj, in ko se tega zave, se mu razgrne tudi v širino in dolžino, navzdol in navzgor in se mu ukrivi malo tudi navznoter, v četrto dimenzijo". Odtod naslov. Po zamisli naj bi bila to tendenčna povest, napisana ad hoc iz prvotne bogoslovne ideje; kot dokaz neliterarne ambicije naj pričajo tudi izbrani citati iz priznanih mislecev, raztreseni med posamezna poglavja.

Toda kljub temu prvenstveno racionalnemu izvoru, predgovoru in priloženim citatom moram priznati, da mi je branje te metafizične povesti vzbujalo občutje prave literarne umetnine; kljub temu, da tega pisatelj zavestno ni hotel, jo je napisal in jaz bi jo imenoval „utopistični roman". Vsak utopistični roman ima racionalne vzgibe, gre jim za vtelesenje neke ideje, ki si jo pisatelj zamišlja, in jo hoče pokazati več ali manj v literarni obliki, pa naj bo to Morova Utopija, Orwelova „1948," Tavčarjeva 4.000, Mencingerjev Abadon ali katera koli. „Kam to pelje, kam to gre?" se vprašuje slovenska narodna pesem in pisatelj si zamišlja tako pot in jo opisuje iz — ideje, pa tako, kot da je oblikovana iz življenja, ki ga še ni, pa ga on že vidi.

Pisatelj izhaja s svojo utopistično povestjo iz miklavževanja v nekem katoliškem vzgojnem zavodu: tam je trojica sedmošolcev, najboljših dijakov na zavodu: Srečko, Bogomir in Dušan, trije različni značaji: Srečko je nezadovoljen, da ga hvalijo, Bogomiru je nerodno, Dušan pa bi rad bil enkrat „vzor grajanja", drugače od vsakdanje enoličnosti. Ob miklavževanju se Dušanu zastudi vsa ta slavnostna pocukranost, ti omledni angeli, in odloči se za nasprotni svet, za svobodo, za popolno sproščenost.

Od tu gre zgodba naprej, skoraj vsa o Dušanu; Srečkova in Bogomirova se prikažeta samo v koncu. Dušan pa od vodje akademikov pride do župana velemesta, nato pa do predsednika republike vse zaradi svoje neizmerne energije, delavnosti, bistroumnosti in življenjske sile pri ustvarjanju gmotnega blagostanja. In predsednik ostane vse do konca, predsednik države Atlantidije,

Novice iz Slovenije

LJUBLJANA — Violinist Dejan Bravničar je ob spremljavi prof. Marjana Lipovška na koncertu v sklopu cikla festivalskih abonmajskih večerov zaigral znamenito Tartinijevo Sonato za violino in klavir, znano pod imenom „Vražji trilček," Beethovnovo Sonato št. 8, Matičičeve Sinteze za violino in klavir ter za sklep Schubertovo Fantazijo za klavir in violino opus 159 v C-duru.

LJUBLJANA — V prvih devetih mesecih so plače zaposlenih v raznih kulturnih ustanovah v Ljubljani dosegle le 79% z ozirom na plače pogojno nekvalificiranega delavca v gospodarstvu ter 85 odstotkov glede na doseženo stopnjo plač delavstva v ostalih področjih družbenih dejavnostih ...

ORMOŽ — Ustanovili so poseben konzorcij pridelovalcev sladkorne pese, ki bo sredi junija pričel z gradnjo tovarne sladkorja v Ormožu. Tovarna naj bi pričela s predelavo sladkorne pese v septembru 1978. Zmogljivost tovarne je preračunana na 46.000 ton sladkorja na leto.

LJUBLJANA — Ljubljansko letališče Brnik pod Krvavcem že zaostaja v svojih napravah, zato ima v mednarodnem merilu le kategorijo prve stopnje. Večkrat se namreč primeri, da zaradi slabe vidljivosti morajo letala namenjena na Brnik, odleteti do Zagreba. Zato so se brniški letališki delavci odločili, da bi začeli z modernizacijo. Predvsem bi morali podaljšati pristajalno stezo vsaj za 300 metrov; to pa bi veljalo po sedanjih cenah celih 43 milijonov dinarjev. Nujne so seveda še nove signalne in elektronske naprave. Sedaj iščejo predvsem denarna posojila, da bi se jim ne zataknilo tako, kot pri gradnji mariborskega letališča.

LJUBLJANA — Poizvedovalna služba v okviru Rdečega križa Slovenije je v zadnjih treh letih preiskovala 300 poizvedb, ki so v glavnem vezane na drugo svetovno vojno. Sicer ženevske konvencije določajo, da mora vsaka država, brž ko jo zajame vojna, ustanoviti take centre, toda v Jugoslaviji teh centrov niso nikdar ustanovili. Kar ni čudno, kajti če se sedaj ljudje precej sprašujejo o poizvedbah padlih med drugo svetovno vojno in takoj po njej, koliko neprijetnih — za komunistični režim — ugotovitev bi tak poizvedovalni center moral dati v prvih letih po vojni.

LJUBLJANA — Univerzitetni svet ljubljanske univerze je na seji 15. decembra „evidentiral" kandidate za vodilne funkcije in seveda pri tem „dosledno" upošteval predloge koordinacijskega odbora za kadrovska vprašanja družbeno-političnih organizacij in stališča koordinacijskega odbora za kadrovska vprašanja pri Republiški konferenci Socialistične zveze delovnega ljudstva, pri kateri ima partija edino odločujočo pravico. Tako je seveda „zajamčena" partijska linija v vodstvu univerze in mirno lahko zapišemo, da bodo na prihodnjih „volitvah" soglasno izvoljeni: za rektorja Ervin Prelog, profesor na fakulteti za arhitekturo, geodezijo in gradbeništvo, za tri prorektorje pa Anton Žun, profesor na filozofski fakulteti, Janez Batis, profesor na biotehnični fakulteti in France Jamnik, profesor na akademiji za gledališče, radio, film in televizijo.

LJUBLJANA — Filatelistična zveza Slovenije, ki združuje 36 društev z 2000 člani in 600 mladinci, je imela 13. decembra redni občni zbor.

SLOVENJ GRADEC — Tudi v tem kraju želijo imeti letališče. Sicer manjše; bilo pa naj bi v Turiški vasi, kjer je že zdaj športno letališče. Slovenjgrajčani bi radi zgradili 1000 dolgo in 25 metrov široko pristajalno stezo...

Umrli so od 19. do 26. decembra 1975:

LJUBLJANA — Pavla Jerman, up.; Franc Urh, up.; Leopold Jakoš, up.; Alojzija Bozovičar r. Godec; Antonija Vrenk; Dušan Govednik, bolničar; inž. Zoran Pirc; Dore Kosmač, up.; Helena Nunar (88); Jože Jurjevič, elektromehanik; Frančiška Ronko r. Gačnik (74); Tone Kos, bančni ur. v p. (88); Angela Blaž r. Rebernak; Julka Bončar r. Rodošek (59); Janko Hrast, biv. art. polkovnik, borec za sev. mejo; Slavko Bravničar, up.; Julija Pleško r. Snoj; Dragica Andoljšek r. Jakšetič; Anton Trpin, mesar v p.; Cirila Oman; Amalija Kokot, uč.; Ognjeslav Stanič (81), up. ptt.; Mirko Brezigar, sreski nač. v p.; Marjanca Bele r. Šetina (80); Metod Benedik, bančni ur. v p.; Franc Zupanc, up.; Marija Bricelj r. Dolinar; Janez Zaviršek, up. ptt.; Franc Galič, čevlj. m. v p.;

RAZNI KRAJI — Frančiška Vodlan r. Pečovnik, Vransko; Franc Furlan, up., Manče pri Vipavi; Ivan Jerič, častni kanonik, bivši gen. vikar za Prekmurje, Majstrov borec, borec za priključitev Prekmurja k Jugoslaviji (85), Dokležovje; Alojz Flegar (76), gost. v p., Murska Sobota; Zalika Trstenjak, Vransko; Ivan Lapajne, biv. ravnatelj mešč. šole v Vojniku, Novo mesto; Albina Lapornik r. Sotošek, računov., Sevnica; Frančiška Kogoj r. Gomišek (92), Piran; Karli Debenjak, Celje; Alojz Simsič, Nova Gorica; Oton Golob, Piran; Štefan Šoter, up. in kor. borec, Slov. Konjice; Marija Petrič (Vragova mama), Gornje Jezero; Natalija Simoniti r. Mavrič, Opčine; Ivan Turk, up. krojač, Podgrad; Franc Pišljar, Godovič; Jože Južnič, borec za sev. mejo, Fara v Kostelu; Franc Snedič, Predoslje; Ema Janežič, uč. v p., Solkan; Janko Erjavec, fotograf, Ivančna Gorica; Marija Avguštin (Kalanova Micka), (96), Gorenja vas — Reteče; Frančiška Andrinek, Tomačevo; Franc Petelinšek, žel. up. (91), Polje; Marija Zupanc r. Gerl, Novo mesto; Ivan Golobič (87), Jurka vas; Amaljia Belak r. Kovač (82), Celje; Ivana Gantar r. Kalan, Škofja Loka.

Dr. J. Kolarič: Tretja knjiga „Škof Rožman"

INTERVJU REV. JOŽA GODINE S PISATELJEM ŽIVLJENJEPISA ŠKOFA ROŽMANA

Že poleti (1975) sem opozoril pisatelja in prijatelja Kolariča, da je že pet let odkar je izšla druga knjiga. „Ljudje sprašujejo, kako je s tretjo knjigo. Nekateri celo: ali bo tretji zvezek sploh izšel. V uvodu druge knjige si napravil zoprno opazko, da dvomiš, če boš zaradi zrahljanega zdravja sploh mogel končati življenjepis. Sedaj po petih letih pa vidijo, da nisi umrl, toda o tretji knjigi nič ne slišijo, na drugi strani pa od časa do časa opazijo, da se oglasiš s kakšnim pisanjem v časopisih. Leta 1974 je celo spet izšla tvoja knjižica ‚Skrivnost vere'." Za njegovim bregom sem bral misel: „Pa ti napiši. Saj veš za vse, kako se pripravlja tretja knjiga..." Tako sem dobil iz ficka ali groša ali penija — drobiž. Jaz sem namreč precej nepismen. Razumem, da bi njemu bilo nekako nerodno o sebi pisati. Zato sem ga ujel v sledečo past: „Narediva tako, da mi daš nekaj dni časa, da sestavim vprašanja, s katerimi te bom intervjuval. Potem mi boš na moja vprašanja odgovarjal." To je potem, ko sem se vrnil z ameriškega obiska (Baragov dan), lepo steklo. „Sedaj pa ti glej, kako in kje boš to objavil," je dobil on mene v zanko. In sem poskusil.

1. Zakaj si se odločil za pisanje Rožmanovega življenjepisa? Kdo te je za to delo pridobil?

Za pisanje Rožmanovega življenjepisa se nisem odločil sam. Drugi so me 1963) pisal: „Za življenjepis pokojnega škofa Gregorija Rožmana iščemo pisatelje za lahko berilo, ne znanstveno razpravo. Ti si pokojnega osebno poznal. Loti se! Tam je dosti pomagačev! (200-300 strani))." — Odgovoril sem mu, da je moje zdravje za tako delo prešibko. A gospod Julij tega ni hotel razumeti. Čez mesec dni mi je odgovoril: „Zelo razveseljivo je, da razumeš, kako k temu nekako prisilili. Rev. Julij Slapotreben je preprost življenjepis pokojnega škofa Rožmana. Drugič pa, da si pripravljen napisati poljuden življenjepis pok. škofa." Piše kakor da nisem prošnje odklonil. Na koncu pa še enkrat pristavi: „Ti si osebno škofa dobro poznal v veselju in žalosti." Pa tudi tej trditvi sem ugovarjal. Škofa sem pobliže spoznal šele po dolgoletnem študiju. Toda iz ljubezni do škofa sem se prošnji vdal.

Rev. Slapšak je predlagal, da bi zbral in uredil to, kar je do takrat bilo o škofu napisanega. To sem odklonil. „Če se bom dela lotil — sem rešak iz Clevelanda mi je (1. februarja kel — potem ga hočem narediti temeljito.

2. Sedaj pišeš tretjo knjigo Rožmanovega življenjepisa. Kako krmariš s pisanjem skozi to dobo, ki je gotovo najtežja v Rožmanovem škofovanju in v zgodovini slovenskega naroda?

Prav praviš. Pravilno označiti dobo druge svetovne vojne in revolucijo v Sloveniji in v ta okvir postaviti pravo podobo škofa Rožmana je gotovo zelo kočljiva zadeva. Treba je bilo pregledati in pretehtati vse, kar je o škofu objavljenega iz te dobe v protikomunističnih vrstah, pa tudi gradivo, ki so mi ga za to dobo poslali sodelavci, ki so škofa in njegovo delo med vojno gledali iz večje bližine kakor jaz. Te tiskane in pisane vire je bilo treba primerjati in preveriti. Prav tako sem se oziral tudi na to, kar je bilo o škofu napisanega v komunističnih vrstah.

Ko sem vojno dobo že opisal, so mi prišli v roke dokumenti, ki jih je začel izdajati Vatikan in se nanašajo na drugo svetovno vojno. Nekatere teh dokumentov sem vključil v svoja izvajanja, ker odlično potrjujejo vse, kar sem o delu in zadržanju škofa Rožmana napisal po podatkih iz protikomunističnih virov.

Na vso moč sem se izogibal, da ne bi izrekel nobene lastne sodbe glede očitkov na nekatere osebe, ki so med vojno posegale v razvoj in potek protirevolucije na protikomunistični strani. To ni naloga moje knjige, ki ima namen pokazati samo škofa Rožmana, kaj je v tistih težkih časih govoril in ukrepal, da bi narodu pomagal. Ko tu in tam pri pisanju zadenem na take očitke, navajam le mnenja drugih. Naj to vprašanje rešijo zgodovinarji.

Nekaj težav so mi pri pisanju tretje knjige morda delali tudi tisti, ki se ponašajo, da imajo važne dokumente, menda celo iz rok škofa Rožmana samega, pa jih ne dajo iz rok. Kakor sem po eni strani prepričan, da zgodovinarji ne bodo mogli najti nobenega dokumenta, s katerim bi dokazali, da je škof bil izdajalec slovenskega naroda, tako se tudi ne strinjam s tistimi, ki imajo, kot pravijo, v rokah važne dokumente, ki bi škofa Rožmana pokazali v lepi luči, pa te dokumente prikrivajo.

3. Kako rešuješ vprašanje Rožman in Vaške straže oziroma Rožman in Domobranci?

Mislim, da sem dovolj dokazal, da škof Rožman ni imel ničesar opraviti z ustanovitvijo in organizacijo Vaških straž in Domobrancev, ker se je dobro zavedal, da vojaške zadeve ne spadajo v njegovo področje. Seveda je imel rad slovenske fante in može, ki so vstopili v vrste Vaških straž in Domobrancev, ker je večino izmed njih vzgajal v orlovski organizaciji (1920—1930) in v Zvezi fantovskih odsekov (1930—1940), v fantovskih Marijinih kongregacijah in v Katoliški akciji. Zanje je pisal tudi članke v fantovskem glasilu „Kres" in v „Naši Zvezdi", ki je bila glasilo Marijinih kongregacij.

4. Prva in druga knjiga Rožmanovega življenjepisa je našla med ljudstvom zelo dober odmev. Povzemam to ugotovitev, kar o knjigi berem in slišim tu na Koroškem, na Goriškem in Primorskem ter v Clevelandu. V trgovino (knjigarno) Mohorjeve družbe v Celovcu nenehoma prihajajo ljudje spraševat, kdaj izide III. del.

Da sta bila I. in II. del Rožmanovega življenjepisa od velikega števila Slovencev sprejeta z velikim zanimanjem in hvaležnostjo, pričajo številna pisma, ki so mi jih po izdaji I. in II. dela pisali preprosti in izobraženi ljudje in me prosili, naj delo nadaljujem, ko sem se v uvodu k II. delu od bralcev nekako poslovil, ker mi močno zrahljano zdravje ni dajalo upanja, da bi še tako velik del težkega dela mogel srečno zaključiti. Saj tudi sedaj še ni povsem končano. Napisati še moram poglavje o Rožmanovi internaciji v Celovcu, o njegovi skrivnostni premestitvi iz Celovca v Salzburg in od tam v Švico, odkoder je 2. julija z letalom odpotoval v Združene države Severne Amerike (Cleveland). Dalje še manjka vsaj kratek pregled Rožmanovega dela v Ameriki, v kolikor ga ne omenja že druga knjiga in prva tri poglavja III. dela.

5. Kdaj misliš, da bi mogel iziti III. del? Vem, da imaš že velik del knjige pripravljen za tisk. V kolikor imam vpogled, boš dal prva poglavja že v tiskarno. Tako si mi omenil pred mojim obiskom v Clevelandu v septembru in oktobru.

Prva tri poglavja rokopisa se že stavijo. Tudi zadnje poglavje tretje knjige, ki ima naslov „Mene čaka samo še grob", je že napisano. To poglavje govori o bolezni in smrti škofa Rožmana in obsega zadnja tri leta njegovega življenja. Duhovnik ljubljanske škofije, ki živi v inozemstvu je jokal, ko je to poglavje v rokopisu prebral. „Bral sem pozno v noč in potem nisem mogel več zaspati..."

Kdaj bo tretja knjiga izšla, ne morem povedati. Odvisno je tudi od Mohorjeve tiskarne v Celovcu, od njene založenosti z delom. Po izkušnji s prvo in drugo knjigo življenjepisa bi sklepal, da bo preteklo kako leto in morda še pol zraven, preden bodo bralci imeli knjigo v rokah.

6. Ali boš objavil v zadnji številki kaj nepričakovano novega, nekaj kar bo povsem novo?

Popolnoma novi bodo dokumenti, ki jih sedaj Vatikan (Libreria Editrice Vaticana) in ki govorijo tudi o škofu Rožmanu, o njegovih vlogah, ki jih je med vojno pošiljal v Vatikan. Tudi marsikaj drugega bo za mnoge novo.

---

ki jo napravi za vodnico sveta, za najbolj moderno državo v vseh ozirih, za najnaprednejšo, ki zna izkoristiti slednji fizikalni izum in ga realizirati... Tako gre s svojo ženo v vesolje z raketo, v kozmosu spočne hčerko, ki ji da po rojstvu zato ime „Gracia cosmica", se vrne na zemljo, postavi novo zgledno mesto Antropolis (mesto človeka)), ki je realizacija humanizma sploh. Najmodernejše zgradbe — le cerkve ni nobene. Je junak človečanstva! Vse te uspehe dobiva na temelju ateizma, cerkev priznava sicer — kot demokrat — v mejah „zakristije", ne pa poseganja v javno življenje. Tam verstvo izključuje popolnoma. Moderni svet se mu razvija in napreduje tudi brez Boga. Vesolje ga zanima kot — vesolje človeka. Kaj mu mar Bog, če bo človek ponižan. In to se godi v molitvah, v pokorščini božjim zakonom. V ta zmagoslavni svet pa poseže — v slovenski literaturi že znani Abadon, angel pokončevanja. Nastane potres, ki razruši Anthropolis. Dušan zasovraži Boga, krutega, in proglaša za vzor Nihilum. Nihilizem vlada. Z njim — razkroj metafizike, upori, razkroj morale. Mladina se predaja le seksualnim orgijam, nihilizmu v vsem. So otroci njegovega „Napredka". In izkaže se, da se njegova tako ljubljena hči Gracia cosmica udeležuje takih orgij „črnih mačk" in da — sovraži očeta. Tu je zdaj zadet oče v svoji očetovski ljubezni. Misli na samomor, misli, da bi z enim pritiskom na gumb mogel z nuklearnimi silami pognati v zrak ves svet, ki nima nobenega smisla... pa se ne more odločiti... Med tem je njegov sošolec Bogomir postal nadškof, hvali njegov „progres", pa moli zanj. Srečko, zgleden katoličan in zgleden oče, doživi v hčerki isto usodo črnih mačk, postane pa minister za javna dela pri Dušanovi vladi, pa ga ubijejo teroristi kot preintimnega Dušanovega sodelavca, dasi se je zaradi njegovega brezverskega vladanja prav tisti dan ločil od njega.

Nato pride predsednikova smrt. Pisatelj je ne opisuje, le pred njegovimi očmi pokaže več podob in razmišljanj, samogovorov in dvogovorov z Neznanim, ki pričajo, da se mu je odprla pot „v četrto dimenzijo", dasi se je hotel „trdno udomačiti v svojih treh dimenzijah." In izkaže se, da ga je vse življenje preganjal neki privid, „Obraz," v katerega pa se ni hotel gledati; pa je bil Obraz Boga. In on sam je bil „ogledalna slika" tega Obraza. „In če je ogledalo spačeno in vegasto, je tudi moja podoba v njem vegasta in popačena." Dotaknila se je Dušana četrta dimenzija... in ko je iskal sebe, je našel Njega. Ko je umrl, so ga pokopali z vsemi častmi kot ateista in progresista." Nadškof Bogomir pa je molil v istem času zanj: „Gospod, pri vsem, kar je govoril, delal in trpel, je — neroden, kakor je bil — vendarle iskal Tvoje obličje. Bil je, saj veš, velik deček — zadihan v igri. A greha ni bil zmožen. Zdelo se mu je, da mu je iz večnosti za trenutek pomežiknilo neko prijazno oko. — "

Tak je konec te „utopije," tega novega slovenskega Abadona.

V lepem jeziku opisuje progres države pod Dušanom, priče smo zanimivim poglavjem iz astrofizike in dokazovanjem Boga od strani znanstvenikov (Bogdan), opisan je naravnost literarno močno potres v Anthropolisu, pa moralni razkroj mladine... napeto in živo vse do zadnjih poglavij, ko se je ob nihilizmu vsega začel v Dušanu tudi razkrajati ateizem. Manj realistični so zadnji predsmrtni prividi, ki naj govore bolj bravcu o tem, da v dobrem človeku na dnu še vedno živi obraz Boga, kot pa, da bi z umetniškim slikanjem aktivnega Dušanovega dejanja prikazal njegov odločilni prehod v četrto dimenzijo, v metafiziko. Tu je resnično bolj oblikovavec iz ideje, iz cilja, kot iz Dušanovega življenja. Je bolj meditacija, kot dejanje.

V celoti je knjiga vredna branja, počasnega branja zaradi problematike sedanjega časa, posebej pa tudi zaradi lepega jezika ter resnično mnogih umetniško močnih podob, ki so v „povesti." Prilepljeni citati ne motijo, ker poudarjajo samo idejno plat vsebine, literarna pa živi tudi brez tega „drobirja". In ta vrednost ni majhna, čeprav jo avtor, sam — prvenstveno teolog — nekako podcenjuje.

Franc Sodja CM: Glejte že sonce zahaja

Baragovo misijonišče v Buenos Airesu (1975) je izdalo novo meditativno knjigo znanega vzgojnega pisatelja, tudi pesnika, Fr. Sodje, pod naslovom: Glejte, že sonce zahaja (str. 155). Po velikem uspehu, ki ga je dosegel z zadnjo svojo knjigo Najlepša je mladost, obravnava ta druga njegova knjiga človekovo starost.

Lahko bi jo naslovil tudi tako, kot začenja njen prvi stavek: Lepo je biti star!

V njej namreč govori pisatelj o starosti z vseh zornih gledišč, gredoč iz postavke, da se starost začenja z — 60-timi leti. Mnenja smo, da je ta doba prezgodnja z ozirom na splošno podaljšanje človeškega življenja, saj celo država upokojuje delavce s 65 leti življenja. Naj bo kakor koli, nikdar ni prezgodaj misliti na delo zadnjih desetletij pred nujnim odhodom s tega sveta, ko nam že neizogibno sonce življenja zahaja... v nepovrat... Ali kam? Pisatelj, ki je znan po svojem lepem slogu in globokih misli, je v teh meditacijah, nekakšnih duhovnih vajah za starajoče se ljudi, nanizal okrog sto enostranskih sestavkov, premišljevanj za vsak dan. Začenja jih z izbranimi citati iz znanih svetovnih pisateljev (v tem spominja na zgoraj omenjeno knjigo p. M. Žužka) ter bravca tako lepo uvaja v svoje obravnavanje. V teh kaže lepe strani starčevskega življenja, prepričuje jih, da so tudi kot stari ljudje potrebni drugim, da so lahko srečni v svojem okolju, predvsem da so mlademu rodu z izkušnjami in modrostjo in ljubeznijo lahko v neizmerno korist. Nikakor ni treba pomilovati samega sebe, niti če si bolan, kajti tudi bolezen in trpljenje ima svoj smisel in svojo notranjo duhovno lepoto, in svojo veliko zadostilno nalogo v metafizičnem kozmosu. Tolažilne so njegove besede ob končnem na klavir," je odločno rekel Beethoven. ka zadnje črte ločnice — za prehod v pravi smisel življenja, za novo življenje v Bogu. „Po agoniji pride veliko srečanje. To je pravzaprav edini veliki trenutek, ki nas čaka. Poslednja senzacija, na katero je vredno misliti in se nanjo pripraviti." — K temu trenutku, za katerega se je splačalo živeti, pripravljajo starega človeka te lepe globoke meditacije pisatelja Fr. Sodje.

V nekem pogledu se sklada z zadnjo Žužkovo knjigo — v tem, da „človeka, ki ima dobre roke in odprte roke, Bog ne zapusti... Dobrota in ljubezen nujno izzivata božjo ljubezen in usmiljenje. Vsi vozli, ki so ga morda odtrgali od Cerkve, se bodo razvozlali. Morda samo srečanje z dobrim prijateljem — starcem, pa bo pot k Bogu lahka..." Ali ni Dušan tudi našel pot po sošolcu Srečku?

„Visimo med nebom in zemljo," pravi Sodja, Žužek pa „z globino pod sabo in višino nad seboj — in ko se srečaš s tem, se ti življenje razširi v četrto dimenzijo, v metafiziko," v Boga. In ta trenutek mora biti veličasten in čudovit in starec naj bi ga pričakoval — s koprnenjem. In to hrepenenje naj bi bilo najlepša metafizična lepota starosti!

To je smisel teh dveh najnovejših metafizičnih meditacij o svetu in smislu življenja.

Knjiga je opremljena z lepimi pokrajinskimi fotografijami iz časa zahajajočega sonca ter z nekaj karakterističnimi obrazi starcev, ki pa so bolj izraz zanemarjenosti kakor lepote starčevskih let.

Slovenci v Argentini

Osebne novice

V soboto, 17. t. m. sta se v slovenski cerkvi Marije Pomagaj v Buenos Airesu poročila dr. Miha Stariha in Jelica Fajdiga. Priči sta bila ženinova mati ga. Marjeta Stariha in nevestin oče Pavel Fajdiga. Poročni obred je med sv. mašo opravil č. g. Marjan Bečan. Prepeval je zbor Slovenskih mladenk. Mlademu paru iskrene čestitke!

Družinska sreča: V družini dr. Carlosa Ferrero in ge. Marijane roj. Homovec v Cinco Saltos (Prov. Río Negro) se je rodil sinček, ki bo pri krstu dobil ime Nikolaj. Srečnim staršem iskreno čestitamo.

Umrl je dne 21. t. m. dolgoletni tajnik društva Zedinjena Slovenija g. **Vilko Cuderman** v 71 letu starosti.

LJUBLJANA — Niko Grafenauer je za Mladinsko knjigo pripravil antologijo slovenskega pesništva za otroke in sicer v 500 (petsto) izvodih — tako vsaj piše v „Delu“ 18. decembra —, zbranih pa je na 290 straneh 218 pesmi 46 avtorjev. Uvod v knjigo je napisal sestavljalec antologije, ki ji je dal naslov „Sončnica na rami“. Urednik je sistematično izločil iz antologije vsako pesmico, ki „poskuša učinkovati utilitarno: pedagoško, moralno, buditeljsko, religiozno in podobno.“ „Socialno obarvane“ pa seveda niso izločene...

Od vsepovsod

SILVESTERSKA NOČ JE BILA ZA SEKUNDO DALJŠA. Že četrtič od leta 1972 je bila ta noč za sekundo daljša kot nekdaj. Prvega januarja ob enih ponoči so v mednarodnem obsegu uvedli dodatno sekundo, da se bi ure, ki so jih pred skoraj štirimi leti naravnali po atomskem času spet ujemale z astronomskim časom. Je to že peta „prestopna sekunda“ od mednarodne uvedbe atomskega časa.

BREZ BENCINSKIH MOTORJEV. Zermatt, švicarski zimskošportni kraj ob vznožju Matterhorna, bo tudi v prihodnje varen pred slabim zrakom in hrupom motorjev. Volivci tega kraja so z 781 glasovi proti 340 zavrnili uvedbo dieselskih avtobusov, avtomobili pa so itak bili že prej prepovedani. Razen konjske vprege bodo poslej edino dovoljeno prometno sredstvo baterijska električna vozila, ki prevažajo potniško prtljago in druge težje tovore. Referenduma se je udeležilo 60,4 odstotka odraslih prebivalcev Zermatta, ki so odločno bojkotirali avtobuse, ko so jih lani poskusno uvedli za štiri mesece.

SKLAD „ALEKSANDER ONASSIS“. V Liechtensteinu bo sedež ustanove „Aleksander Onassis,“ ki bo podeljevala nagrade in razpisovala nateČaje za dosežke v raziskovalnem delu v znanosti, umetnosti in novinarstvu. Tako je v Atenah sporočil Stelios Papadimitru, tajnik upravnega odbora sklada. Sklad je z oporoko določil pokojni grški milijonar Aristotel Onassis: polovico imetja je zapustil hčeri Kristini, drugo polovico pa je namenil za ustanovitev sklada v spomin na sina Aleksandra, ki je leta 1973 umrl v letalski nesreči. Sklad bo letno razpolagal z milijonom dolarjev za prej navedene namene.

DELAJ, KADAR HOČEŠ. V varšavskem podjetju Tewa izvajajo že leto dni zanimiv poskus: velja namreč nestalni delovni čas. Vsak delavec šteje svoje delovne ure, ne dnevno, ampak mesečno. Seveda pa mora biti nekaj omejitev: obvezno je treba biti na delovnih mestih od devetih do ene, drugače pa lahko nadomesti ostale ure, ko mora po kakih opravkih, ali pa na primer danes dela več ur, da bo imel jutri več prostega časa. Pravijo, da se je izboljšala delovna disciplina in povečala tudi storilnost.

PORAVNAJTE ZAOSTALO NAROČNINO!

PO ŠPORTNEM SVETU

NENAD STEKIČ, evropski prvak v skoku v daljino, je bil soglasno izbran za jugoslovanskega športnika leta 1975. Poleg tega so izbrali še najboljše športnike v posameznih panogah. Tako je Mariborčanka Mima Jaušovec najboljša v tenisu, najboljši plavalec je mladi Kranjčan Borut Petrič, najboljši hokejist Ljubljančan Janez Albreht in med smučarji je prvi Tržičan Bojan Križaj.

V KIJEVU je bilo 14. decembra končano žensko svetovno prvenstvo v rokometu. Prvo mesto je zasedla — nepričakovano — ekipa Vzhodne Nemčije, ki ji je pomagala do naslova zmaga Madžarske nad Sovjetsko zvezo s 12:10. Jugoslovanska ekipa je zasedla samo četrto mesto, čeprav so pred začetkom tekmovanja upali vsaj na bronasto medaljo. V zadnji tekmi jih je namreč premagala Romunija z 11:12 in jih prehitela.

BOJAN KRIŽAJ, najboljši slovenski alpski smučar, počasi prihaja na vidnejša mesta. V začetku sezone se je uvrščal na mesta med 35 do 45. Na mednarodnem tekmovanju v veleslalomu na Colle Isarco pa je Križaj spet zablestel kot lani.

Med 158 tekmovalci iz 22 držav je zmagal Američan Phil Mahre, Križaj pa je bil odličen peti. Zmagovalec je dosegel čas 3:14,02, drugi je bil njegov rojak Adgate s 3:15,32, tretji Italijan Oberfrank s 3:15,33 sledil mu je rojak De Chiesa s 3:15,63, Križaj pa je dosegel čas 3:16,77.

MED SLOVENSKIMI ALPSKIMI tekmovalci se je na tekmovanju v smuku v Tignesu med 92 smučarkami iz 16 držav kar dobro uvrstila Barbara Pikonova, ki je bila 37. s časom 2:01,94; zmagala pa je favoritinja Schrollova (Avstrija) s 1:56,67. Pikova je bila v prvem smuku samo za dve sekundi za Schrollovo, v drugem teku pa si je s slabo vožnjo zapravila boljšo uvrstitev.

ČEH PRIPRAVLJA FILM O SOLŽENICINOVEM OTOČJU GULAG.

Češki režiser Vojteh Jasny je bil že znani filmski režiser v Pragi, pa je po sovjetskem napadu na domovino emigriral v Avstrijo. Zdaj je v Salzburgu, obenem pa je profesor dunajske dramske šole. Zdaj dela na filmu na podlagi teksta nemškega Nobelovega nagrajenca Heinricha Bölla p. t. Opazovanja norčka. Zdaj je dobil tudi pravico za snemanje na tekst Solženicinove knjige Otočje GULAG. Za to se je potegovalo več filmskih režiserjev, toda pisec je dal pravico temu češkemu režiserju predvsem iz razlogov, ces, da je Jasny sam emigrant izpod komunističnega sovjetskega nasilja ter bo zato bolje razumel njegov tekst ter postavil na platno avtentično Solženicinovo misel.

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Miloš Stare
Director: Tone Mizerit
Redacción y Administración:
Ramón L. Falcón 4158
1407 Buenos Aires
Argentina
T. E. 69-9503
Uredniški odbor:
Miloš Stare, Pavel Fajdiga, dr. Tine Debeljak, Slavimir Batagelj in Tone Mizerit

Correo Argentino Central (B) | FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 5775 | TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 382

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 1.311.428

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1976 za Argentino $ 1.400.— (140.000), pri pošiljanju po pošti $ 1.450.— (145.000); ZDA in Kanada pri pošiljanju z avionsko pošto 20 USA dol.; obmejne države Argentine 12 USA dol.; Avstralija 25 USA dol.; Evropa 23 USA dol., ZDA in Kanada za pošiljanje z navadno pošto 15 USA dol.; Evropa 17 USA dol.

Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, 1101 Buenos Aires, T. E. 33-7213.

V NEDELJO, 1. FEBRUARJA, NA PRISTAVI

družabna prireditev revije

„Duhovno življenje“

● ob 11.30 sv. maša za žive in rajne dobrotnike revije ● ob 12.30 kosilo ● ob 16 velik srečolov z okrog 500 lepimi dobitki ● nagradno žrebanje, ki ga bodo deležni vsi tisti, ki bodo do žrebanja poravnali naročnino ● žrebanje za otroke ● prijetno razvedrilo in dobra postrežba

z udeležbo bomo moralno in gmotno podprli verski tisk, ki je najmočnejša vez med nami

Jalea Real KRIM

Boqueron 81 — Bella Vista,
Ruta 8, Km 28

Vam nudi pod zelo ugodnimi pogoji najodličnejše čebelno zdravilo, ki služi v različnih potrebah: poapnenje žil, zlasti možganskih; rane na želodcu ali dvanajsterniku; revmatizem; vpliv na okrepitev srca; ureja visok in nizek pritisk; artritis; slabokrvnost; pljučna in srčna naduha; fizična in duševna oslabitev; zelo učinkovito zmanjšuje kolesterol v krvi; zboljšanje možnosti koncentracije živčno utrujenim. Praktično služi v vsakem telesnem nerazpoloženju.

Za rojake nepretrgan urnik.

JAVNI NOTAR

FRANCISCO RAUL CASCANTE

Escribano Público
Cangallo 1642 Buenos Aires
Pta. baja, ofic. 2
T. E. 35-8827

Prof. dr. JUAN JESUS BLASNIK

špecialist za ortopedijo in travmatologijo

Marcelo T. de Alvear 1241, pta. baja
Capital Federal
Tel. 41-1413

Ordinira v torek in petek od 17 do 20. Zahtevati določitev ure na privatni telefon 628-4188.

LUKY

RUTA 205 FTE. ESTACION TEL. 295-1197 — **EZEIZA**
AVDA. 25 de MAYO 136 — **C. SPEGAZZINI**
ALMAFUERTE 3230 a 1 cuadra Municipalidad — **SAN JUSTO**
AVDA. PAVON/H. YRIGOYEN 8854/62 TEL. 243-2291/3058 (Entre Boedo y Sáenz) — **LOMAS DE ZAMORA**

Opozarjamo, da imamo v Lomas de Zamora, v našem novem velikem lokalu, vedno na razpolago najfinejše pohištvo.

PRISTAVSKA MLADINA

te vabi na

POLETNI PLESNI VEČER

Ob spremljavi

DISKOTEKE WOODSTOCK

31. Januarja 1976 ob 21 uri

Ludvik Puš 47

NA DOLGO POT

Ko o tem pišem, leži pred menoj na mizi produkt Odilovega in mojega dela. Sto devetdeset strani debela knjiga v velikosti in obliki mimiografskega papirja. Imenuje se: Svete pesmi; pod tem naslovom je zapisano: Harmoniziral: dr. Ludvik Puš, še niže pa: Celovec 1948. To je vse. Iniciatorja, zbiratelja pesmi in prepisovatelja not in besedila na matrice ni nikjer omenjenega. Naj mu bo postavljen spomin na tem mestu! Ko pesmarico odpreš, zagledaš na močno porumenelih straneh sad najinega dela: najprej so tu „mašne pesmi,“ kakor smo svoj čas imenovali pesmi za vstop, glorijo, evangelij in vero; tem, ki jih je dvajset, sledijo „darovanjske pesmi“ (4), nato pridejo „evharistične“ (15). Za blagoslov s presv. Rešnjim Telesom je v zbirki 14 blagoslovnih pesmi, potem se začno pesmi cerkvenega leta, adventne (4), božične (12), postne (7), velikonočne (9), potem še binkoštne, sv. Rešnjega telesa, Srca Jezusovega itd. Največji odmerek je v pesmarici posvečen Marijinim pesmim (25), nekaj je svetniških, sledijo naše slavne slovenske pete litanije, najprej Srca Jezusovega z odpevi, potem pa Matere Božje z množico odpevov, ki jih dobro poznamo iz otroških let in so nam mili in dragi. Zbirko zaključijo pesmi za razne slovesnosti (zahvalne, poročne, pogrebne itd.) Ali ni ta pesmarica vredna svojega imena?

Motreč to po zunanji opremi borno knjigo s slovenskimi ljudskimi pesmimi za cerkev se človek nehote vpraša: ali je bilo vse to vredno tolikega truda? Za pravilen odgovor se je treba zamisliti v razmere, ko je pesmarica nastajala. Ves notni material s slovensko cerkveno glasbo so po slovenskih cerkvah na Koroškem nacisti uničili. Kar je kdo skril, je bilo fragmentarno in večidel neuporabno. Da bi se obnovilo slovensko petje v cerkvah, je bilo treba dati ljudem v roke besedila, organistom in pevcem pa pesmarico. Brez tega bi se pesem ne mogla oglasiti znova na široko. Ali je torej bilo delo v ta namen vredno truda? S p. Odilom sva zapustila na Koroškem s to pesmarico spomenik najine ljubezni do rodu, ki živi in poje v zibelki slovenstva.

Še enkrat zapahi

Kakor že kaže moj prej opisani zapor, Angleži niso bili pozneje več navdušeni, da bi na enostavno zahtevo zapirali in vračali v Jugoslavijo ljudi, ki so se zatekli pod njihovo zaščito. V mojem primeru jih je pooblaščeni advokat izrecno opozoril na njihovo stoletno pravno tradicijo, da nikogar ne izročijo v kaznovanje, dokler za krivdo ni predložena veljavna obtožnica z dokazilnim materialom in obtoženec ni pravilno zaslišan. Ker so me spustili iz zapora brez zaslišanja, jim taka obtožnica ni bila predložena.

Človek je po vsem tem opravičeno sklepal, da sramotni jaltski dogovor o izročanju ne funkcionira več, čeravno komunističnim oblastnikom, žejnim javnih procesov proti ‚izdajalcem‘ in nove krvi, to ni moglo biti vseeno. Ko so uvideli, da je njihovo prizadevanje glede izročanja postalo popolnoma jalovo, so ubrali diplomatsko pot. Pri angleški vladi (delavski) so izposlovali — kot prijateljska država Anglije — da je pristala na posebno konferenco, kjer bi zastopniki obeh držav vzeli v pretres problem izročanja „vojnih zločincev“, ga nanovo definirali in točno formulirali. Konferenca je bila sklicana poleti 1947 na Bled. Tam je angleški zastopnik Steele — po navodilu svoje vlade — pristal na izročanje jugoslovanskim oblastem onih begunskih oseb, ki jih bodo zahtevali. Dogovor je pomenil udarec s pestjo v obraz vsem pravnim, moralnim in humanim načelom mednarodnih pogodb in odnosov.

Pozneje sem slišal iz pripovedovanj zanesljivih ljudi, kak strašen odmev je povzročil tisti „Blejski dogovor“ pri naših ljudeh po taboriščih. Ko so se tam pojavili prvi komunistični emisarji iz Jugoslavije, da bi z angleškim privoljenjem lovili konskribirane „vojne zločince,“ je zajel ljudi strahoten preplah. Kakor da bi zviška padel med piščance jastreb, so se mnogi begunci razleteli na vse strani in se poskrili, nekateri pa dokončno zapustili taborišče in se podali v težko in trdo negotovost.

Tudi mene je Blejski dogovor kruto iznenadil, ko so me zadele njegove posledice. Dne 30. avgusta 1947 sva bila z ženo, kot ponavadi, v stanovanju, ona je šla za svojimi opravki, jaz pa sem pri mizi sredi sobe imel opraviti z notami za (pred in poigre) k že omenjeni pesmarici „Svete pesmi“. Naenkrat se ona ustavi ob oknu, obrnjenem proti dohodni poti, in nepremično zre ven; pa samo za trenutek, potem pa steče proti vratom rekoč:

„Avstrijski policist na motorju je zavil proti naši hiši in se počasi približuje. Bog se usmili...“

Komaj je dobro stopila v vežo, se je pojavil tam mož postave in jo vljudno vprašal, če tu stanuje ta in ta. Odgovorila mu je, da je to njen mož. Izročiti mu mora pismeno povabilo angleške FSS, je nadaljeval policaj, naj se naslednji dan osebno zglasi na komandi. Stopil je z ženo v sobo in mi izročil pisanje. Na vabilu je bilo rečeno, da FSS želi od mene neke informacije in me zaradi tega vabi na zaslišanje.

Duh po ječi je zavel po sobi, najina misel se je spet ustavila ob eni besedi in se zgrozila: izročitev. Dolgo sva obsedela vsak na svojem mestu, ne da bi bila spregovorila besedico, misli so se nama podile po glavi kakor vihar, iskajoč najboljšega izhoda iz skrajno kočljive situacije. Nisem še v rokah FSS, še je en dan časa, da se vse trezno premisli, potem pa ukrene.

„Pripravila bova vse potrebno, pobegnil bom in se skril,“ sem pretrgal težo molka in pogledal ženo. „Angleži so mi nastavili past, naj se sam ujamem. Zaradi javnega mnenja nočejo več sami loviti, kot so delali pred enim letom v Rožu, raje pošiljajo okrog avstrijske policaje, da vsa stvar izgleda bolj nedolžna. Njih akcija ni nič manj perfidna, samo na lepši način hočejo doseči isti podli cilj.“

Gledala me je nekaj trenutkov nepremično, solza ji je pritekla po licu, ko je izpopolnila mojo misel:

„Pobeg in skrivanje kot divja zver je strašna reč. Ne bo naju samo za Bog ve kako dolgo dobo ločila, ampak bo na tvoje rame naložila težko breme stalne negotovosti in bojazni, da so za teboj oboji: Angleži in titovci. Kako boš novo trplienje prenašal, in kaj bo z menoj, ko niti ne bom vedno vedela, kje si in kako ti gre? To je strašno, obupno...“

„Mogoče je tudi,“ sem pletel misli dalje, da so to pot Angleži iskreni in bodo napravili, kakor so zapisali, da me želijo zaslišati zaradi nekih informacij. Kakšne naj bi te informacije bile, je pa sumljivo vprašanje. Vendar enega ne smemo pozabiti: imeli so me že v ječi dovolj dolgo, da so se lahko prepričali o vsem, kar so želeli vedeti o meni. Ukrenili niso ničesar drugega kot da so me izpustili. Ali je sedaj verjetno, in ali je mogoče, da bi me še enkrat, za isto zadevo prijeli?

Silen preplah se naju je lotil, prišlo je tako čisto nepričakovano. Sklenila sva, da bova hitro naše zveste prijatelje vprašala, kaj naj storiva.

(Bo še)